



RAAP-RAPPORT 7010

Plangebied SOP 4 Bosweg te Wijk aan Zee, gemeente Beverwijk

Archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek

Archeologie | Cultuurhistorie | Erfgoed

Colofon

Titel: Plangebied SOP 4 Bosweg te Wijk aan Zee, gemeente Beverwijk. Archeologisch vooronderzoek: een bureauonderzoek.

Versie: 21-06-2024

Auteur: [REDACTED]

Projectcode: WZBW

Bestandsnaam: RAAPrap_7010_WZBW_20240621

Autorisatie:

ISSN: 0925-6229

RAAP

Leeuwendeldseweg 5b

1382 LV Weesp

Postbus 5069

1380 GB Weesp

Telefoon: 0294-491 500

E-mail: raap@raap.nl

Website: www.raap.nl

© RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V., 2024

RAAP Archeologisch Adviesbureau B.V. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Samenvatting

In opdracht van Tata Steel IJmuiden B.V. heeft RAAP in maart 2024 een archeologisch vooronderzoek in de vorm van een bureauonderzoek uitgevoerd voor het plangebied SOP 4 Bosweg te Wijk aan Zee in de gemeente Beverwijk. Het onderzoek vond plaats in het kader van een omgevingsvergunning voor de bouw van een schrotopslag.

Op grond van de onderzoeksresultaten en onder verwijzing naar de doelstellingen, kunnen de volgende uitspraken worden gedaan:

- De geplande ingrepen reiken tot 4 m diep.
- Vanaf 27 tot 30 m diepte geldt een niet nader te specificeren verwachting voor de aanwezigheid van resten van tijdelijke kampementen van jagers-verzamelaars uit de steentijd.
- Ter plaatse van een gesloopt gebouw is de bodem reeds tot 4 m diep of dieper verstoord, daarbuiten tot 1,5 m.
- Vanaf de onderzijde van de aanwezige verstoring – respectievelijk 4 m en 1,5 m – tot 3 á 6 m diepte bestaat de kans op de aanwezigheid van afgedekte bodemhorizonten waarin resten van bewoning door landbouwsamenlevingen aanwezig kunnen zijn. Binnen het traject van de Jonge Duinen kunnen resten worden verwacht uit de late middeleeuwen tot en met de 16^e eeuw, in de top van de Oude Duinen – die verwacht worden vanaf 0,21 tot 3,33 m -mv – kunnen resten worden verwacht vanaf de ijzertijd tot en met de vroege middeleeuwen.
- Resten van de 19^e eeuwse weg door het zuiden zijn naar verwachting verstoord door bouwwerkzaamheden ten behoeve van de aanleg van het industrieterrein en een kabel- en leidingsleuf.
- Mogelijk vanaf de onderzijde van de aanwezige verstoring zouden nog resten van de onderzijde van een anti-tankgracht uit de Tweede Wereldoorlog aangetroffen kunnen worden.

Op basis van de resultaten van het onderzoek blijkt dat in het plangebied (mogelijk) archeologische resten bedreigd worden door de voorgenomen bodemingrepen. Daarom wordt geadviseerd om in het deel van het plangebied dat naar verwachting reeds tot 1,5 m verstoord is, een extensief verkennend booronderzoek te laten uitvoeren. Een dergelijk vervolgonderzoek heeft tot doel de opbouw van de ondergrond, de bodemopbouw en/of bodemverstoringen gedetailleerd in kaart te brengen. Aan de hand daarvan kan de in dit bureauonderzoek opgestelde archeologische verwachting worden getoetst en kunnen concrete gegevens worden verzameld over gaafheid en diepteligging van de verwachte archeologische resten.

In het plangebied zijn enkele kabel- en leidingstroken aanwezig, met name langs het zuiden. Hier wordt booronderzoek afgeraden.

In het overige deel van het plangebied – waar de verwachte verstoring 4 m diep of dieper is en waar de geplande ingrepen dus naar verwachting niet dieper reiken – wordt in het kader van de voorgenomen bodemingrepen alleen controleboringen aanbevolen.

Wanneer in de boringen goed afgedekte, humeuze niveaus worden aangetroffen in de Oude Duinen, verdient het aanbeveling in het veld een monster van dergelijke niveaus te nemen voor onderzoek naar

botanische macroresten. Hiermee kunnen mogelijke akkerniveaus worden geïdentificeerd en bewoning in de directe omgeving worden aangetoond.

Indien bij de uitvoering van de werkzaamheden onverwacht archeologische resten worden aangetroffen, dan is conform artikel 5.10 van de Erfgoedwet aanmelding van de desbetreffende vondsten bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap c.q. de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed verplicht (vondstmelding via ARCHIS). Eventueel aanwezige resten uit de Tweede Wereldoorlog van de inrichting van het landschap voor militaire doeleinden zijn niet goed op te sporen. Doorgaans worden deze per toeval aangetroffen. Voor het geval dat dergelijke resten tijdens de werkzaamheden worden aangetroffen, verdient het aanbeveling om vooraf een meldingsprotocol af te stemmen met het bevoegd gezag en vast te stellen.

Dit rapport geeft (selectie)adviezen. Het is aan de bevoegde overheid, de gemeente Beverwijk, deze al dan niet over te nemen in de vorm van een (selectie)besluit.

Inhoud

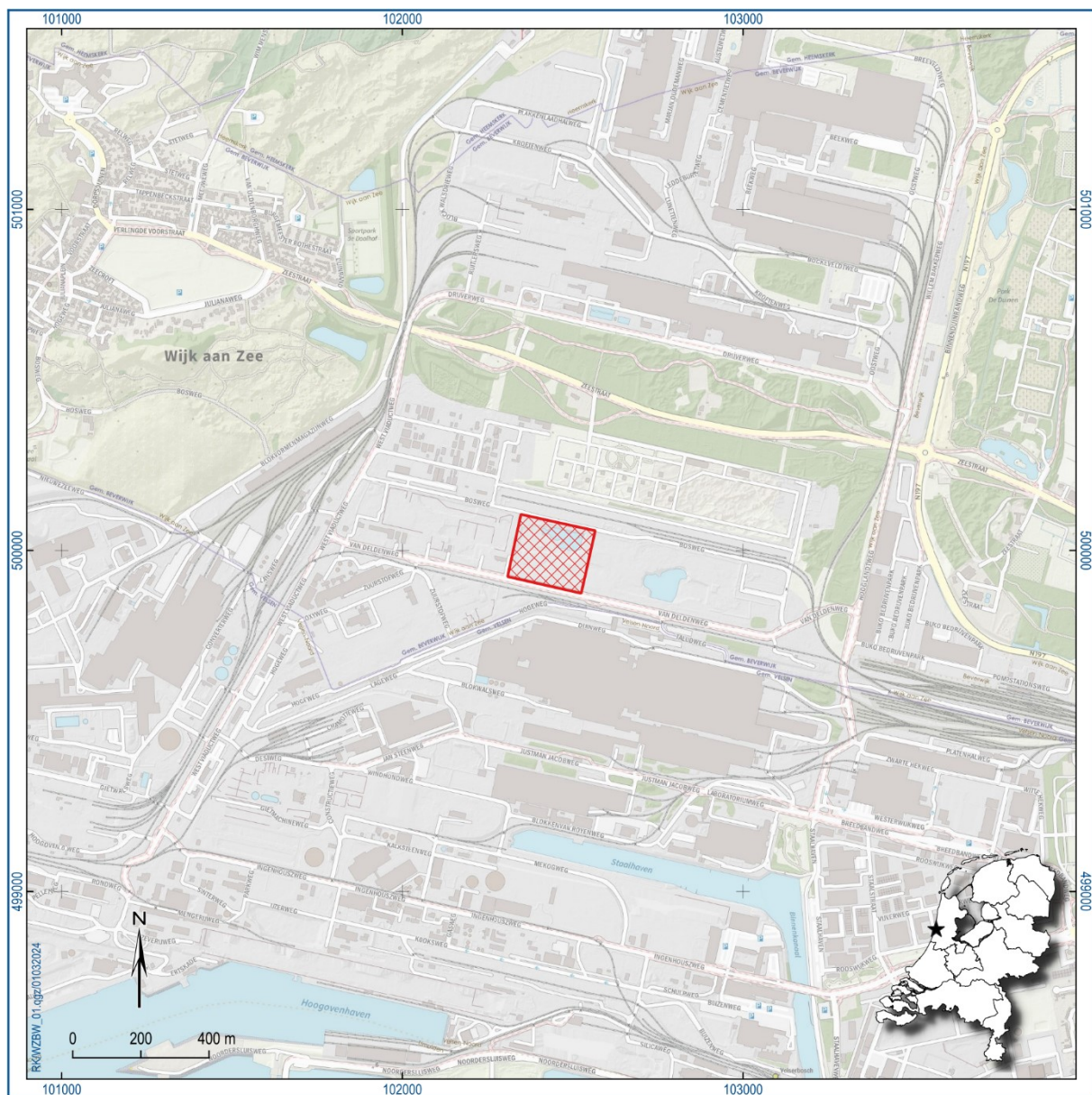
Samenvatting	3
Inhoud	5
1 Inleiding	6
1.1 Kader	6
1.2 Administratieve gegevens	8
1.3 Doel- en vraagstelling	8
2 Bureauonderzoek	9
2.1 Methode	9
2.2 Aardkundige situatie	9
2.3 Archeologische gegevens	16
2.4 Historische situatie	20
2.5 Huidige situatie	24
2.6 Toekomstige situatie	28
3 Gespecificeerde archeologische verwachting	29
4 Conclusies en advies	31
4.1 Conclusie	31
4.2 Advies	31
4.3 Tot slot	33
Literatuur	34
Websites/Digitale bronnen	34
Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen	35

1 Inleiding

1.1 Kader

Aanleiding

In opdracht van Tata Steel IJmuiden B.V. heeft RAAP in maart 2024 een archeologisch vooronderzoek in de vorm van een bureauonderzoek uitgevoerd voor het plangebied SOP 4 Bosweg te Wijk aan Zee in de gemeente Beverwijk (figuur 1). Het onderzoek vond plaats in het kader van een omgevingsvergunning voor de bouw van een schrotopslag.



Figuur 1. Aanduiding plangebied. Inzet: ligging in Nederland (ster).

Juridisch en beleidskader

Het uitgangspunt voor dit onderzoek wordt gevormd door het wettelijk en beleidsmatig kader voor de ruimtelijke ordening en monumentenzorg. De gemeente is de bevoegde overheid die een besluit zal nemen over hoe om te gaan met de eventueel aanwezige archeologische waarden.

Op de archeologische beleidskaart van de gemeente Beverwijk ligt het plangebied in een zone waarvoor bij bodemingrepen groter dan 2500 m² en dieper dan 35 cm -mv een archeologisch onderzoek dient te worden uitgevoerd.

Deze voorschriften zijn niet verankerd in het bestemmingsplan Industrierrein Tata Steel. Daarin is bepaald dat er een archeologische onderzoeksplicht bestaat bij bodemingrepen groter dan 500 m² en dieper dan 60 cm.¹

Het bestemmingsplan valt onder het tijdelijke deel van het Omgevingsplan Gemeente Beverwijk. Hierin is bepaald dat wanneer in het tijdelijke deel regels zijn opgenomen aangaande oppervlaktes waarbij een archeologische onderzoeksplicht geldt, deze oppervlaktes uit het tijdelijke deel van kracht zijn.²

De omvang van de bodemingrepen overschrijdt de vrijstellingsgrenzen (circa 4,1 ha en 4 m -mv). Een archeologische onderbouwing met betrekking tot de eventuele aanwezigheid van archeologische waarden is daarom verplicht conform het vigerend omgevingsplan.

Kwaliteitsborging

De werkzaamheden zijn uitgevoerd onder certificaat BRL SIKB 4000, conform artikel 5.4 van de Erfgoedwet. Het onderzoek is uitgevoerd volgens de normen van de archeologische beroepsgroep. De Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, versie 4.1), beheerd door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB; www.sikb.nl), is door de minister aangewezen als norm.

RAAP is gecertificeerd voor de protocollen 4001 Programma van Eisen, 4002 Bureauonderzoek, 4003 Inventariserend veldonderzoek (landbodems), onderdelen proefsleuven en overig, alsmede 4004 Opgraven (landbodems).

Zie bijlage 1 voor de dateringen van de in dit rapport genoemde archeologische perioden.

¹ Artikel 13; [https://omgevingswet.overheid.nl/regels-op-de-kaart/viewer/\(documenten/gemeente/rechter-paneel:document/NL.IMRO.0375.BPtatasteel-OH01/regels\)?regelsandere=regels&locatie-x=102441&locatie-y=499981&locatie-stelsel=RD&no-zoom=false&geodocid=NL-IMRO-0375-BPtatasteel-OH01-2&session=d89e6abb-8c9a-46b6-aa0b-11046f2140b3](https://omgevingswet.overheid.nl/regels-op-de-kaart/viewer/(documenten/gemeente/rechter-paneel:document/NL.IMRO.0375.BPtatasteel-OH01/regels)?regelsandere=regels&locatie-x=102441&locatie-y=499981&locatie-stelsel=RD&no-zoom=false&geodocid=NL-IMRO-0375-BPtatasteel-OH01-2&session=d89e6abb-8c9a-46b6-aa0b-11046f2140b3)

² Artikel 22.22; [https://omgevingswet.overheid.nl/regels-op-de-kaart/viewer/\(documenten/gemeente/rechter-paneel:document/%2Fakn%2Fnl%2Fact%2Fgm0375%2F2020%2Fomgevingsplan/regels\)?regelsandere=regels&locatie-x=102441&locatie-y=499981&locatie-stelsel=RD&no-zoom=false&geodocid=akn-nl-act-gm0375-2020-omgevingsplan-1&session=d89e6abb-8c9a-46b6-aa0b-11046f2140b3](https://omgevingswet.overheid.nl/regels-op-de-kaart/viewer/(documenten/gemeente/rechter-paneel:document/%2Fakn%2Fnl%2Fact%2Fgm0375%2F2020%2Fomgevingsplan/regels)?regelsandere=regels&locatie-x=102441&locatie-y=499981&locatie-stelsel=RD&no-zoom=false&geodocid=akn-nl-act-gm0375-2020-omgevingsplan-1&session=d89e6abb-8c9a-46b6-aa0b-11046f2140b3)

1.2 Administratieve gegevens

Type onderzoek	Bureauonderzoek
Opdrachtgever	Tata Steel IJmuiden B.V.
Bevoegde overheid	Gemeente Beverwijk
Plaats	Wijk aan Zee
Gemeente	Beverwijk
Provincie	Noord-Holland
Centrumcoördinaten (X/Y)	102.437 / 499.991
Toponiem	Wijk aan Zee
Kadastrale gegevens	WIJ02 E 856
Oppervlakte plangebied	41.696 m ²
Afbakening onderzoeksgebied	Tijdens onderhavig onderzoek is het plangebied inclusief een zone van 500 m rondom het plangebied onderzocht.
Onderzoeksperiode	Maart 2024
Uitvoerder	RAAP West
Projectleider	
Projectmedewerkers	-
RAAP-projectcode	WZBW
Archis-onderzoeksmeldingsnummer	5512709100
Beheer en plaats documentatie	RAAP regio West te Leiden en op termijn het provinciaal depot, Archis en e-depot.

Tabel 1. Administratieve gegevens.

1.3 Doel- en vraagstelling

Het doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting aan de hand van verzamelde informatie over bekende en verwachte archeologische resten. Deze onderzoeksfase betreft de eerste fase binnen het traject van archeologisch vooronderzoek dat als einddoel heeft de archeologische waarde van het terrein, dan wel de archeologische vindplaats vast te stellen.

Hiertoe is een aantal onderzoeksvragen geformuleerd:

- Hoe ziet de geo(morfo)logische en/of bodemkundige opbouw van het plangebied eruit?
- Welke gegevens met betrekking tot archeologische complexen in en rond plangebied zijn reeds bekend?
- Wat was het historisch landgebruik van het plangebied en wat is het landgebruik nu en wat is de invloed daarvan op de (verwachte) archeologie en (bodem)gaafheid?
- Wat is de gespecificeerde verwachting ten aanzien van nog onbekende archeologische waarden in het gebied? En wat zijn hiervan de prospectiekenmerken?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventuele archeologische resten?
- Op welke wijze kan bij de planvorming met archeologische resten worden omgegaan?
- Met de inzet van welke zoekmethoden kunnen verwachte resten systematisch opgespoord worden (zoeksleuven, booronderzoek, veldkartering, geofysisch etc.)?

2 Bureauonderzoek

2.1 Methode

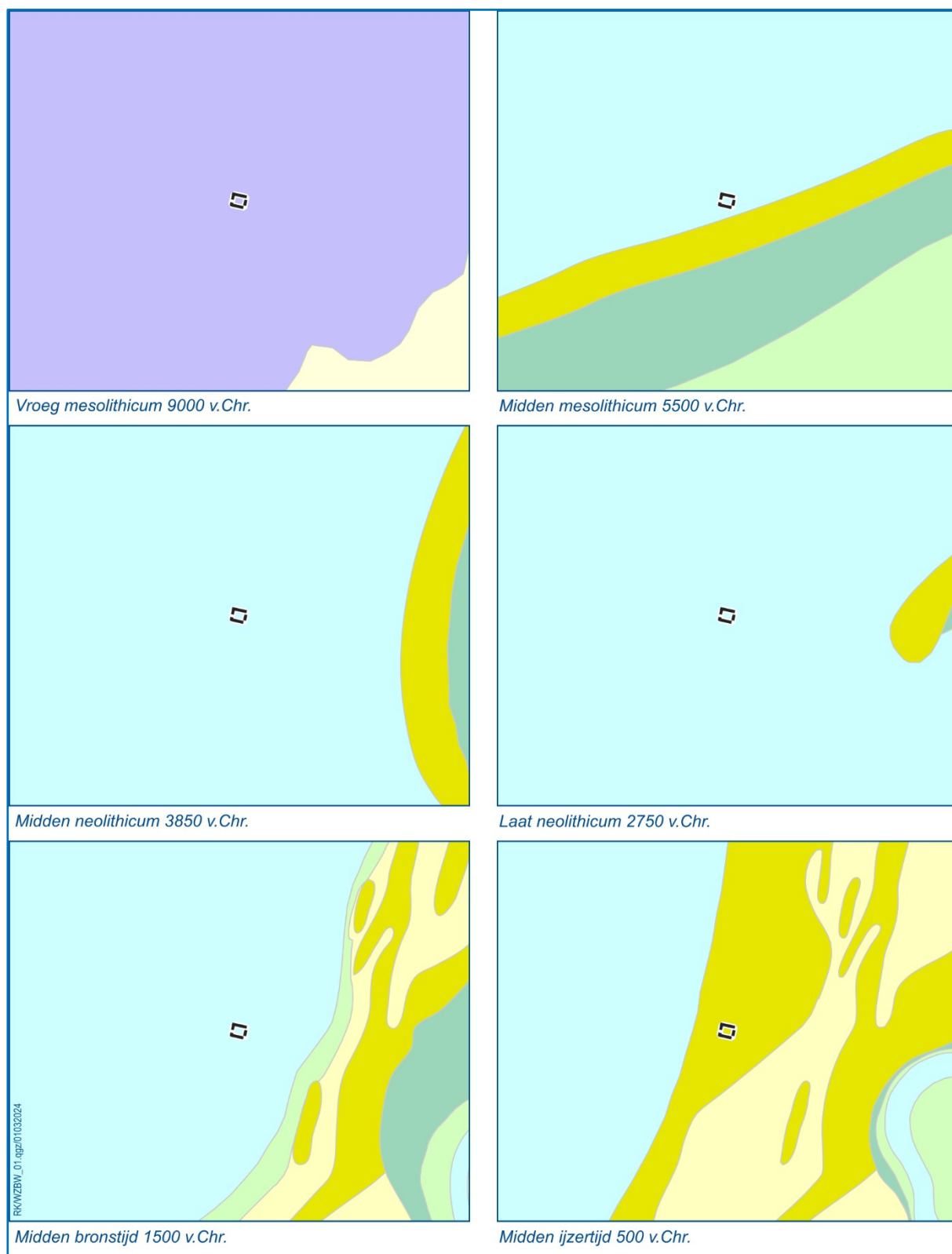
Het bureauonderzoek dient ervoor om – op basis van verschillende bronnen – inzicht te krijgen in de genese van het landschap, de bodemopbouw en de sporen die het menselijk gebruik in de loop van de tijd heeft achtergelaten. Met behulp van deze gegevens wordt een gespecificeerde archeologische verwachting opgesteld.

Naast de conform de KNA verplichte bronnen is door de gebiedsexperts van RAAP een beredeneerde keuze gemaakt uit betrouwbare bronnen die voor de archeologische verwachting relevante informatie bevatten (zie bijlage 2 voor de motivering). Daarvoor is gebruik gemaakt van de landelijk en voor RAAP digitaal beschikbare archieven. Voor de beschrijving van de historische situatie is gebruik gemaakt van hiervoor relevante informatiedragers. Voor de actuele metadata van de verzamelde gegevens (gemeente, plaats, etc.) wordt verwezen naar het van toepassing zijnde data-archief.

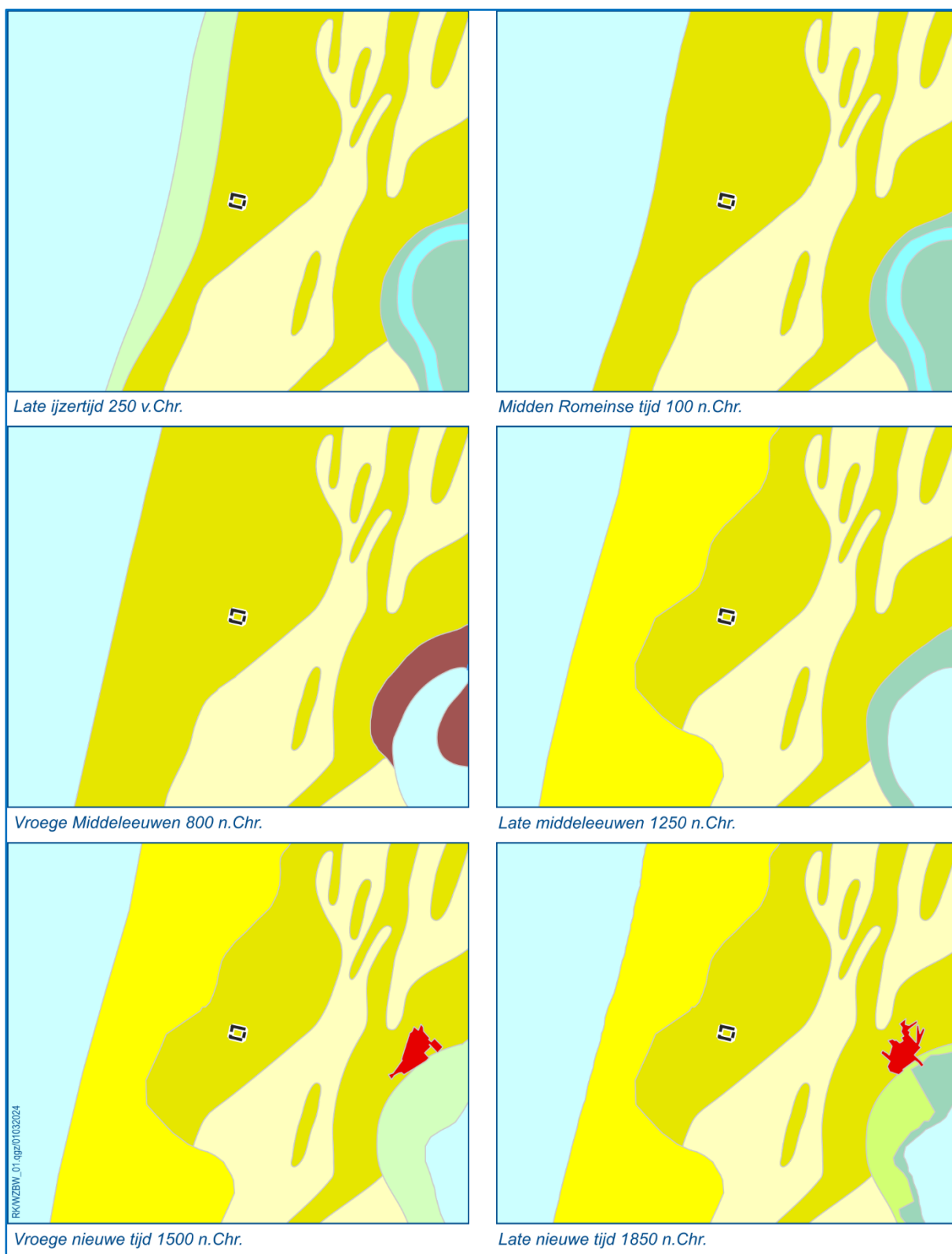
2.2 Aardkundige situatie

Aan het einde van de laatste ijstijd lag het plangebied op een zandige toendravlake die nu op ongeveer 22 m -NAP liggen. Met het einde van de ijstijd begon het huidige geologische tijdvak, het Holoceen, waarin het klimaat warmer werd, de zeespiegel steeg en het landschap sterk veranderde. Aanvankelijk vormde zich veen, dat daarna veranderde in een getijdengebied en tenslotte in zee kwam te liggen. Pas in de ijzertijd kwam het plangebied weer op land te liggen, als gevolg van de zeewaartse uitbreiding van de kust (figuur 2). Sinds die tijd ligt het plangebied op een strandwal met Oude Duinen, in een kustzone opgebouwd uit hogere strandwallen en duinen, en lagere strandvlaktes. Vanaf ongeveer het jaar 1000 begon de kust zich weer terug te trekken. Het vrijkomende zand werd landinwaarts geblazen en vormde de Jonge Duinen. Het plangebied lag echter volgens de landschapsreconstructie te ver landinwaarts om afgedekt te raken door deze Jonge Duinen (figuur 3).³ Historische kaarten wijzen echter duidelijk op de aanwezigheid van Jonge Duinen in het gebied (zie figuur 11 bijv.). Bij de landschapsreconstructie is vermoedelijk afgegaan op de huidige, afgevragen en geëgaliseerde staat van het gebied.

³ Vos & Bazelmans, 2006.



Figuur 2. Landschappelijke ontwikkeling van de laatste ijstijd tot en met de midden ijzertijd. Paars en lichtgeel (linksboven): landschap uit de ijstijd; blauw: water; lichtgroen: wadden en slikken; donkergroen: kwelders; donkergeel: strandwallen en Oude Duinen; lichtgeel: strandvlaktes.



Figuur 3. Landschappelijke ontwikkeling tussen de late ijzertijd en de 19^e eeuw. Blauw: water; lichtgroen: wadden en slikken; donkergroen: kwelders; donkergeel: strandwallen en Oude Duinen; lichtgeel: strandvlaktes; geel: Jonge Duinen; bruin: veen; rood: stedelijke bebouwing; felgroen: bedijkt gebied.

Geologische situatie ⁴	Kustduinzand op strand- en vooroeverafzettingen (ds; figuur 4).
DINO loket ⁵	Een geologische doorsnede door het plangebied laat zien dat de top van het landschap uit de ijstijd rond de 22 m -NAP ligt. Deze worden afgedekt door een dunne laag Basisveen en getijdenafzettingen, waarvan de top ligt rond 12 m -NAP, door de kustafzettingen van strandvlaktes, strandwallen en Oude duinen, waarvan de top ligt rond 2 m +NAP, door Jonge Duinen, waarvan de top ligt rond 6 m +NAP. Dit geheel wordt afgedekt door een antropogeen ophoogpakket, waarvan de top ligt rond 8 m +NAP (figuur 5). Opvallend aan deze doorsnede, is het feit dat volgens deze gegevens de Jonge Duinen wél reiken tot bijna een kilometer voorbij het plangebied (figuur 5). Dit idee wordt ondersteund door drie DINO-boringen die in het plangebied zijn gezet, waarbij niet alleen de bovenste 4,8 tot 6,0 meter zijn gekarteerd als Jonge Duinen, maar er in twee boringen tussen de Jonge en de Oude Duinen een 30 cm dikke veenlaag ligt die beide afzettingen scheidt.⁶
Geomorfologische situatie ⁷	Vlakte ontstaan door afgraving en/of egalisatie van duinen of strandwallen (2M92; figuur 6).
Ouderdom geomorfologische structuur	Holoceen.
Bodemkundige situatie	Kalkhoudende vlakvaaggronden in matig fijn zand en duinvaaggronden in fijn zand (Zn50A & Zd20A; figuur 7).
Verwachte diepteligging van archeologisch relevante lagen	Vanaf maaiveld, dan wel direct onder een antropogeen ophoogpakket.

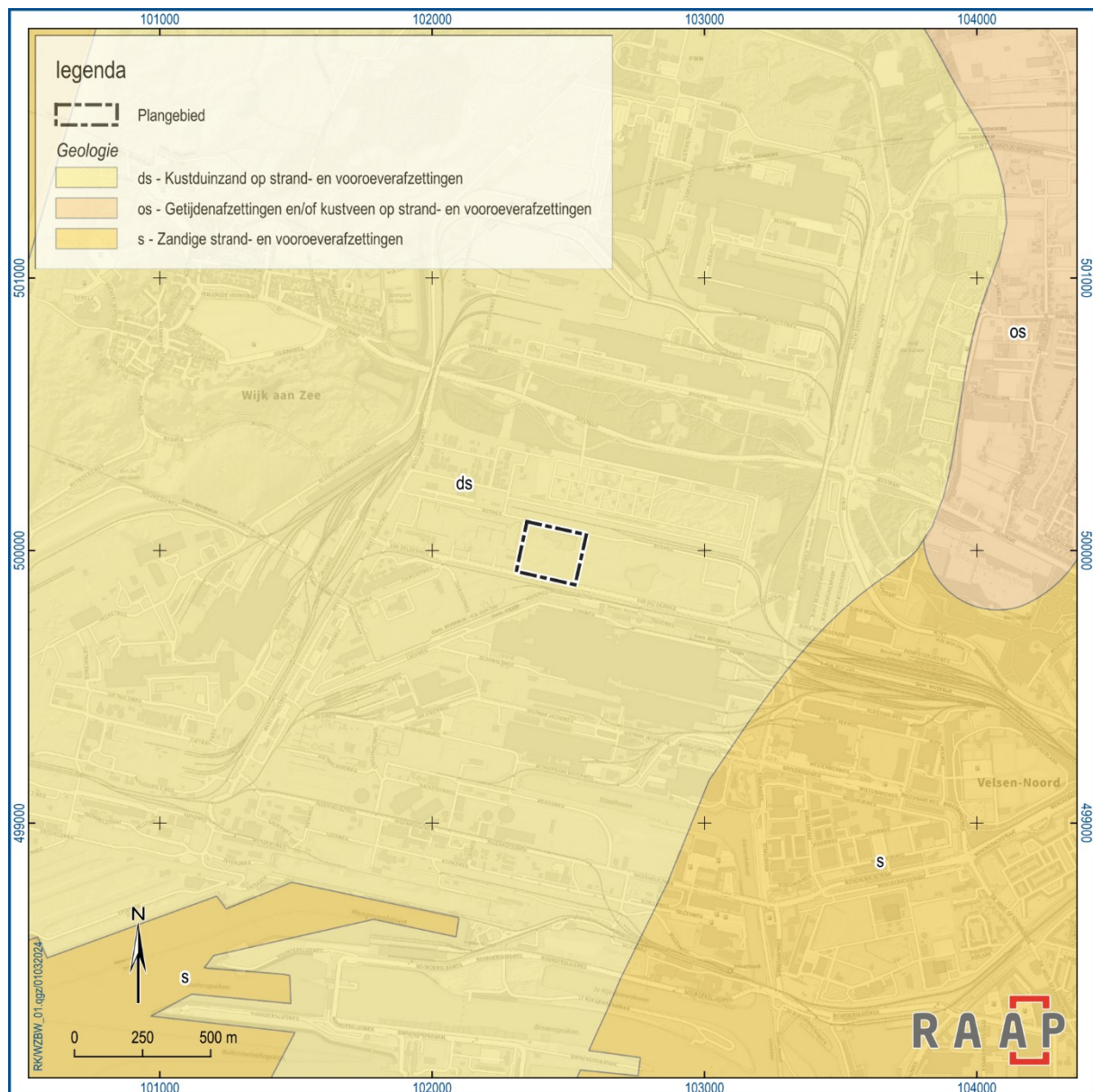
Tabel 2. Overzicht van geraadpleegde geologische, geomorfologische en bodemkundige kenmerken van het plangebied en de directe omgeving.

⁴ Weerts e.a., 2006; TNO, 2021.

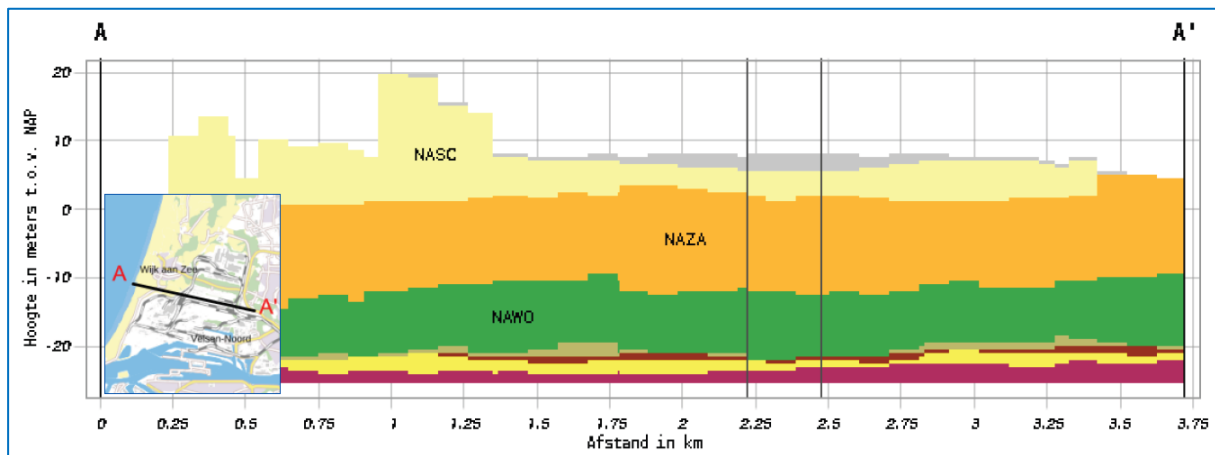
⁵ Dinoloket.nl

⁶ DINO boring B19C0527 en B25A0737 (met veen) en B25A0946 (zonder veen).

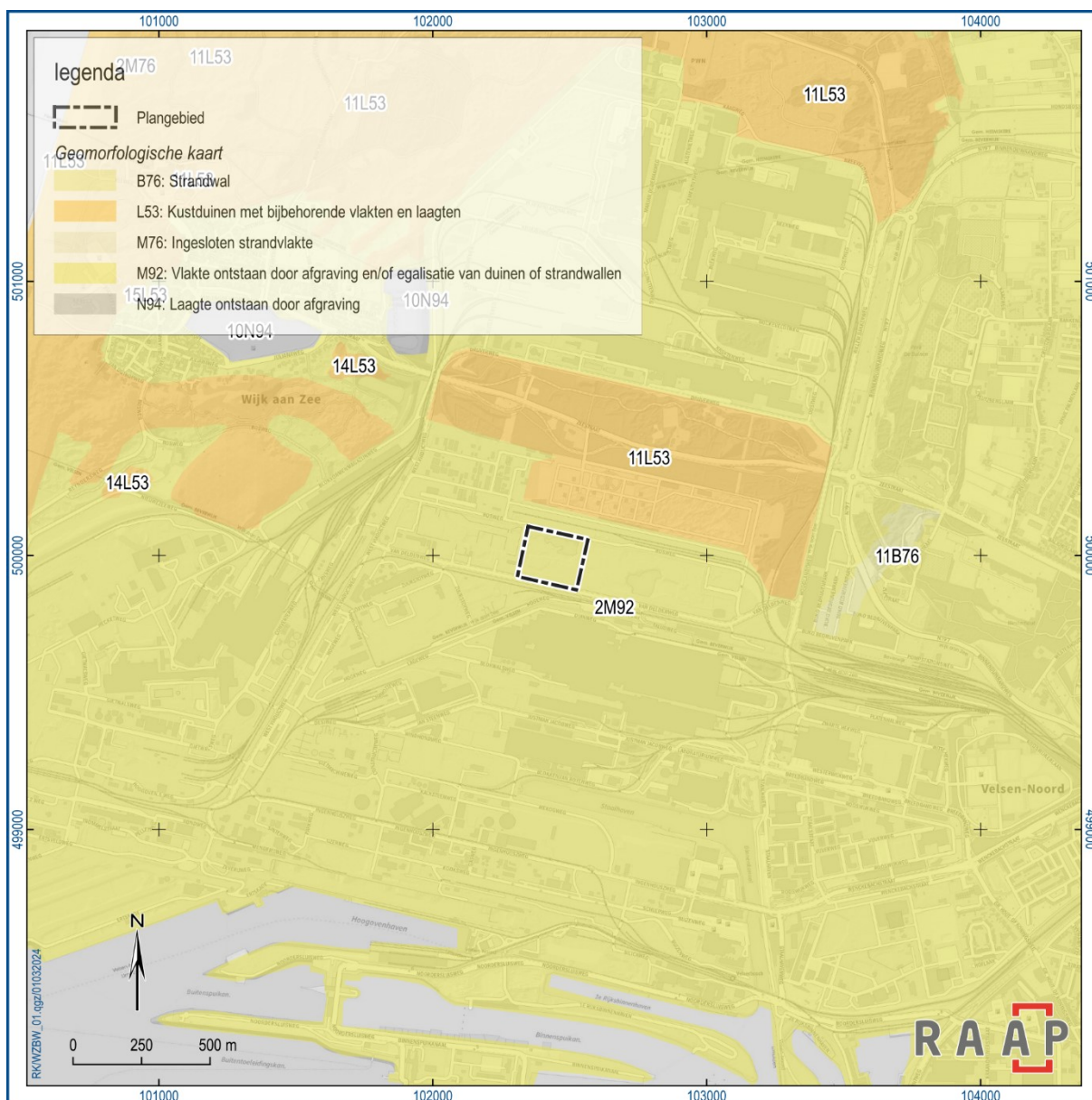
⁷ Koomen & Maas, 2004.



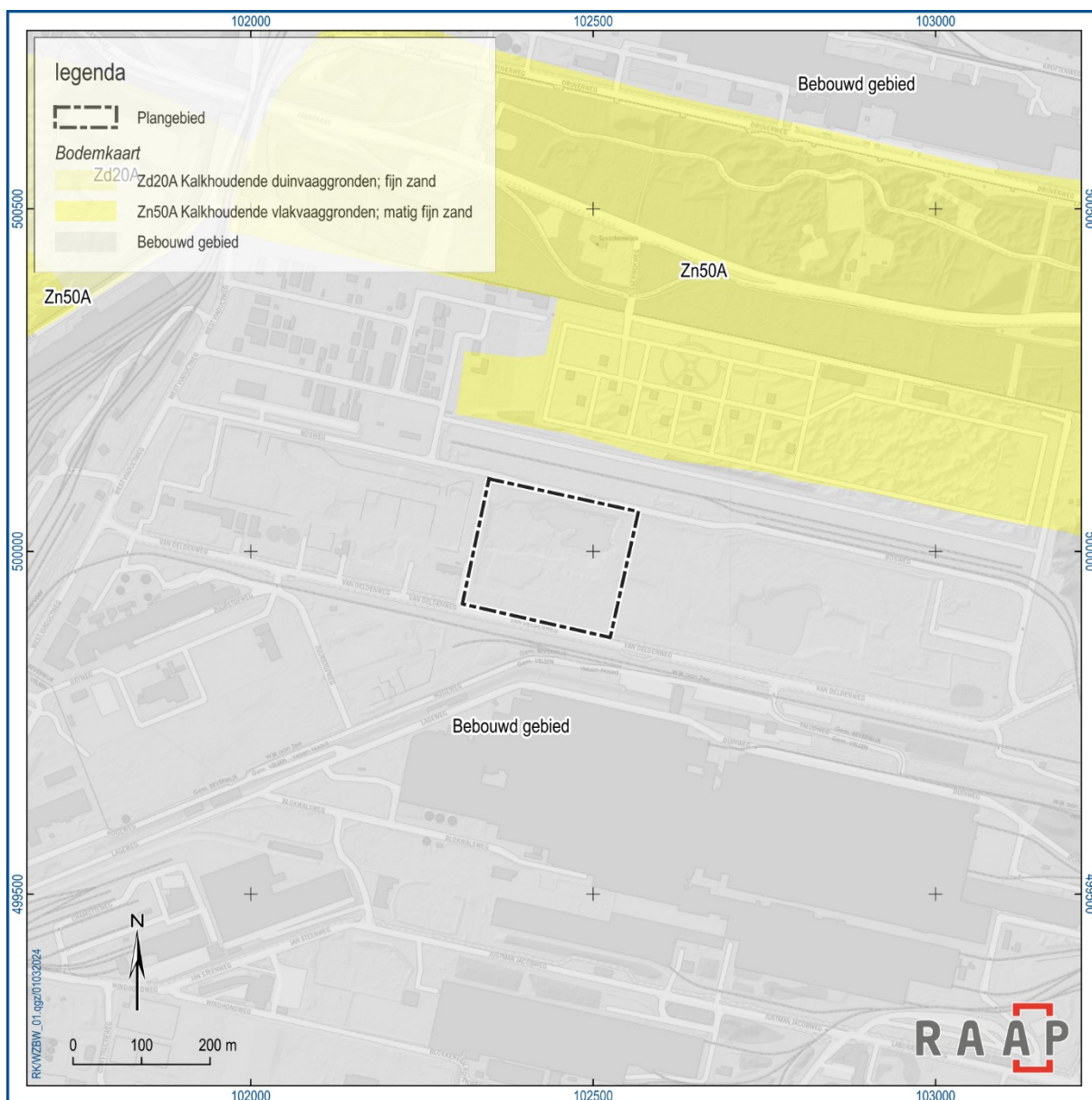
Figuur 4. Geologische kaart.



Figuur 5. Geologische doorsnede van west naar oost. Het plangebied ligt tussen de twee verticale zwarte lijnen. Paars: rivierafzettingen uit de ijstijd; geel: windafzettingen uit de ijstijd (dekzand); bruin: Basisveen; vaalgroen: kleiige getijdenafzettingen (Laag van Velzen); groen (NAWO) getijdenafzettingen (Laagpakket van Wormer); lichtbruin (NAZA): oude kustafzettingen (strandvlaktes, strandwallen en Oude Duinen); geel (NASC): Jonge Duinen; grijs: antropogeen ophoogpakket.



Figuur 6. Geomorfologische kaart.



Figuur 7. Bodemkaart.

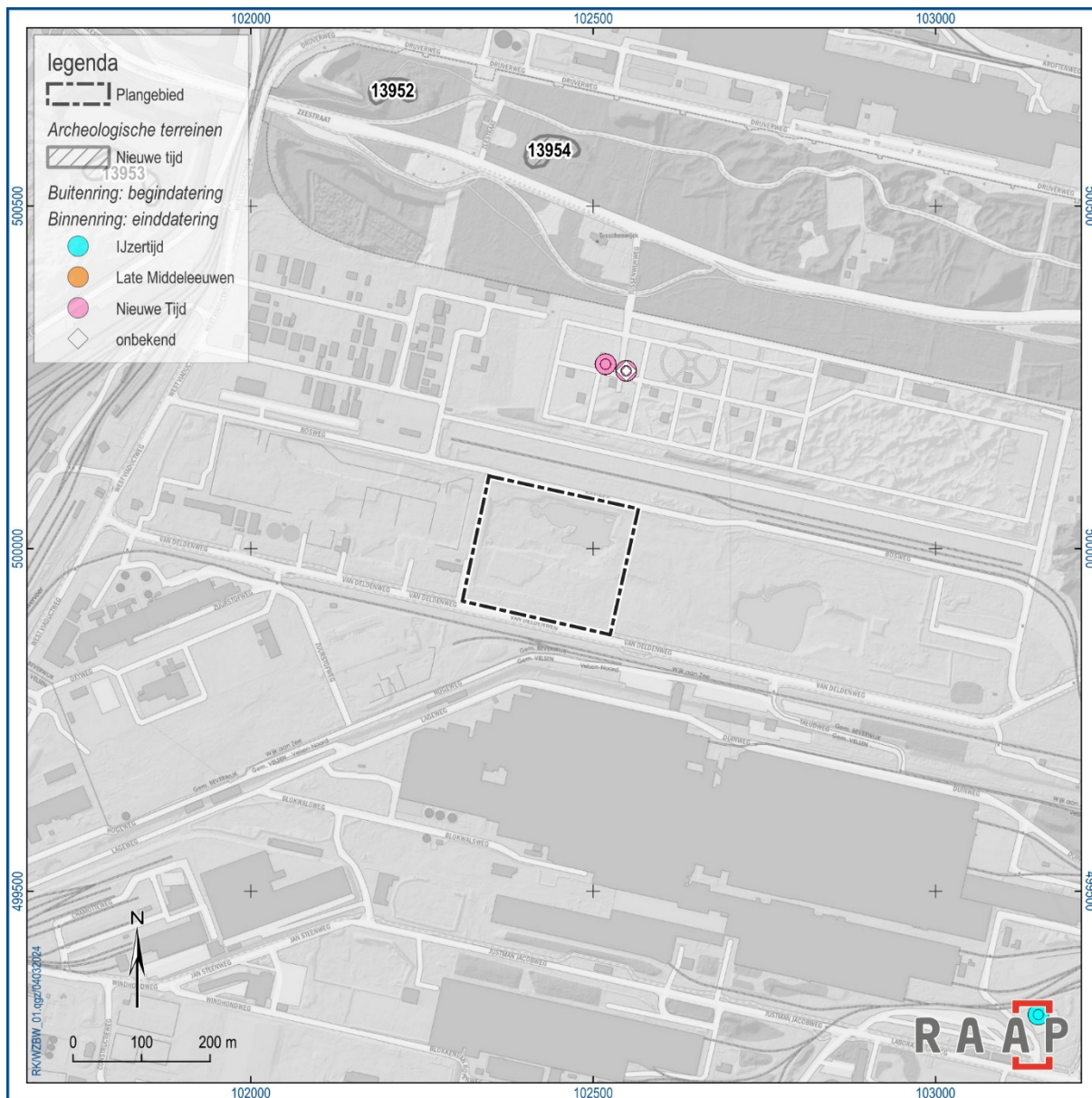
2.3 Archeologische gegevens

Bekende archeologische gegevens

In het plangebied zijn geen archeologische terreinen geregistreerd. Ten noorden van het plangebied zijn twee versterkingen uit de nieuwe tijd aanwezig, beide terreinen van archeologische waarde (nr. 13952 t/m 13954; figuur 8). Het gaat om een delen van een linie van 48 lunetten tussen de duinen bij Wijk aan Zee en de Zuidbroekpolder, nu de bebouwde kom van Beverwijk (Oosterwijk). De linie is aangelegd in 1800 naar aanleiding van de Engels-Russische invasie van de Zijpepolder in 1799 in het noorden van Noord-Holland en vormde een voorpost van de Stelling van Amsterdam.⁸

⁸ <https://www.stelling-amsterdam.nl/bunkers/beverwijk/>

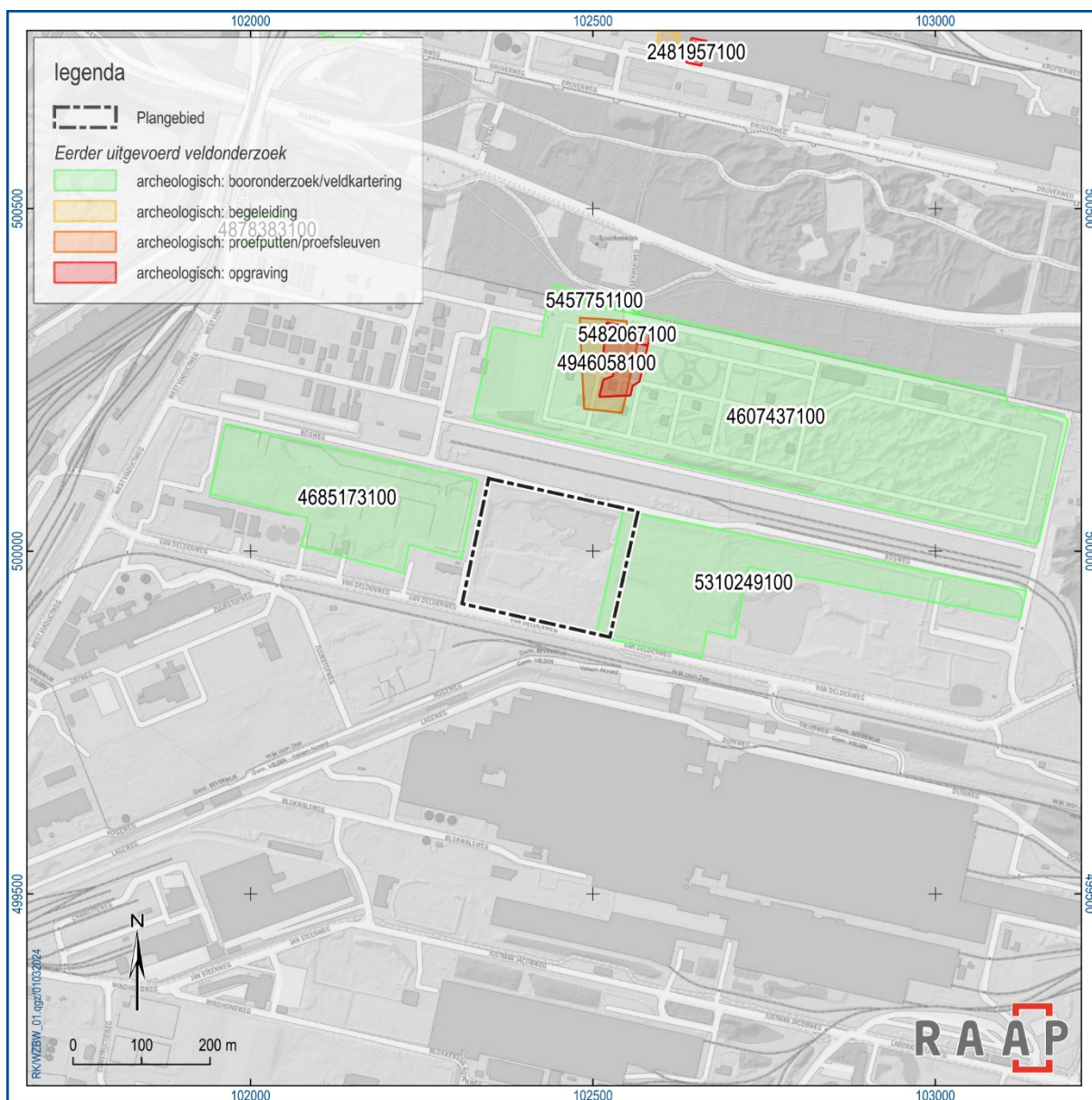
Op twee locaties ten noorden van het plangebied zijn vondsten gedaan uit de Nieuwe tijd bij archeologisch veldonderzoek (figuur 8), waarover hieronder meer (tabel 3). Ten zuidoosten van het plangebied zijn enkele vondsten gedaan uit de ijzertijd.



Figuur 8. Archeologische gegevens (Archis3).

Eerder in de omgeving uitgevoerd veldonderzoek volgens Archis 3

Vijf archeologische veldonderzoeken zijn direct rond het plangebied in het verleden uitgevoerd. Deze worden hieronder weergegeven in figuur 9 en in tabel 3 nader toegelicht.



Figuur 9. Eerder uitgevoerd archeologisch veldonderzoek (Archis3).

Zaakid.nr.	Resultaat / Advies	Opmerking
4607437100	Jonge Duinen op een veenlaag (4-8 m -mv / 2,1-4,3 m +NAP) op Oude Duinen (4-6,6 m -mv / 1,5-5 m +NAP) op strandzand (> 7 m -mv / circa 1 m +NAP) aangetroffen. Archeologische vindplaats in het westelijke deel van het onderzochte gebied aangetroffen in de vorm van vooral aardewerk, bot en houtskool, vermoedelijk uit de brons- en ijzertijd en de Romeinse tijd. Advies: vervolgonderzoek is nodig bij ingrepen dieper dan 2,1 m +NAP, ingrepen reiken echter slechts tot 6,5 m +NAP, dus vrijgave.	Booronderzoek RAAP 2018. ⁹
4685173100	Onderzocht gebied verstoord tussen 0,15 en 0,65 m -Mv (7,3 tot 7,8 m +NAP). Hieronder Jonge Duinen met een top op 1,6 tot 6,37 m +NAP. Geen bodemvorming aangetroffen, wel een kalkloos niveau op 3,3 m -Mv (3,6 m +NAP) van circa 15 cm dik. Op een diepte van 2,9 m -Mv (ca. 4,17 m +NAP) is een veenlaag met zandbrokken aangetroffen. Advies: vrijgave.	Booronderzoek RAAP 2019. ¹⁰
4946058100	Zie 5054557100 hierna.	Proefputten RAAP 2021.
5054557100	Sporen aangetroffen in de top van de Jonge Duinen van de voormalige Tusschenwijkseweg, perceelsgrenzen (greppels en sloten) en sporen van landbouw (grondverbetering, hekken, omheining en veldschuur) vanaf de 18 ^e eeuw en muren en funderingen uit de 19 ^e en 20 ^e eeuw. Vondstmateriaal uit dezelfde periode met enkele vondsten uit de periode 10 ^e -14 ^e eeuw. Advies: opgraving, dus geen vervolg.	Opgraving RAAP 2021. ¹¹
5310249100	Humeus niveau in de top van de Oude Duinen aangetroffen op 3,45 m -mv / 4,37 m NAP met een hoge verwachting voor de aanwezigheid van archeologische resten uit de bronstijd – vroege middeleeuwen. Niveau wordt vaak afgedekt door veen en is dus waarschijnlijk goed geconserveerd. Plaatselijk diepe verstoringen van de top van de Oude Duinen, vooral waar vroeger bebouwing heeft gestaan. Advies: vervolgonderzoek bij bodemingrepen onder 4,2 m +NAP.	Booronderzoek RAAP 2022. ¹²

Tabel 3. Eerder uitgevoerd archeologisch veldonderzoek.

Bekende archeologische gegevens uit andere bronnen

In het plangebied zijn geen bestaande of verdwenen molens geregistreerd.¹³ Volgens de Indicatieve Kaart van het Militair Erfgoed (IKME) ligt het plangebied in de zone van de *Atlantikwall*, een Duitse kustlinie uit de Tweede Wereldoorlog.¹⁴ Geallieerde stafkaarten laten, naast een machinegeweerstelling, zien dat door het plangebied een anti-tankgracht met een anti-tankmuur liep, met ten westen daarvan een stelsel van loopgraven (figuur 10).

De Informatiekaart Landschap en Cultuurhistorie van de provincie Noord-Holland levert geen extra informatie.¹⁵

⁹ Coppens, 2019.

¹⁰ Wolzak et al., 2019.

¹¹ Mol, 2023.

¹² Peeters, 2022.

¹³ Allemolenskaart.nl

¹⁴ Ikme.nl

¹⁵ <https://geoapps.noord-holland.nl/GeoWeb/Viewer/?app=d46e98fbf40849859f712b54acf92977>



Op basis van historische kaarten kan inzicht worden verkregen in het historisch gebruik van een gebied van na de late middeleeuwen tot begin 20^e eeuw. In die periode was men veel minder dan daarvoor gebonden aan de (on)mogelijkheden die het natuurlijke landschap bood voor bewoning en andere vormen van landgebruik. Het historisch gebruik zegt daarmee iets over de archeologische potentie van het gebied. Daarnaast kan het informatie leveren over eventuele bodemverstoringen die in het verleden hebben plaatsgevonden.

Sensitivity: general



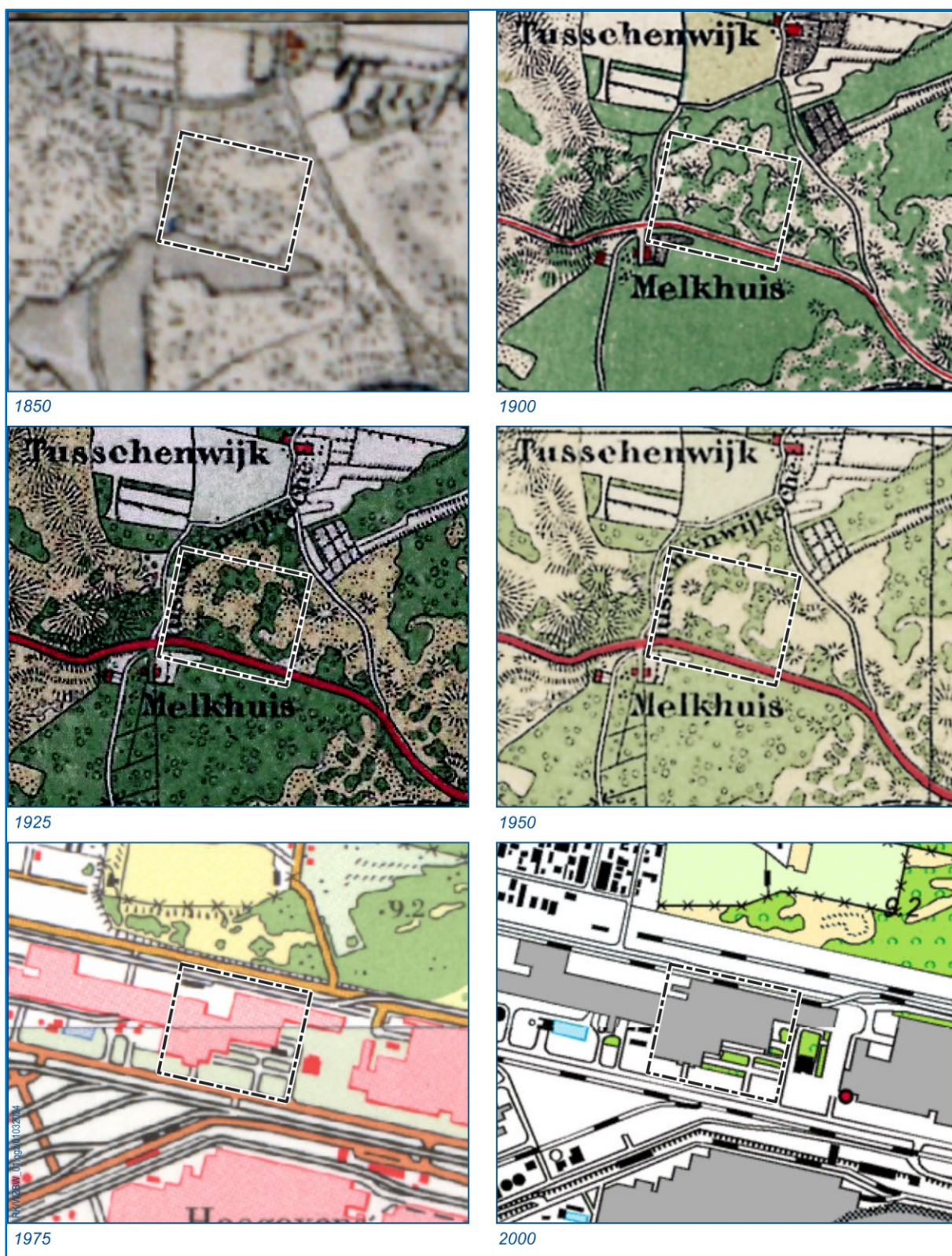
Figuur 11. Globale ligging van het plangebied (rood) op de Kaart van [redacted] Colom uit 1639. Het noorden is rechts.

Begin 19^e eeuw is op de kadastrale minuutplan niets aangegeven ter plaatse van het plangebied, maar percelen in de omgeving zijn wel zichtbaar. Aangezien dit kadaster voornamelijk is opgesteld voor belastingdoeleinden, zal het ter plaatse van het plangebied gegaan zijn om woeste, ongebruikte grond (figuur 12).



Figuur 12. De kadastrale minuutplan van 1832. In rood de globale ligging van het plangebied.

Deze situatie blijft lange tijd stabiel. Topografische kaarten uit de 19^e en 20^e eeuw laten zien dat het plangebied medio 20^e eeuw nog steeds in duingebied ligt. Daarbij wijst het aangegeven reliëf duidelijk op Jonge Duinen. In de omgeving ervan is wel te zien dat stukken land in gebruik genomen worden als bos en op de kaart van 1900 is iets ten zuidwesten van het plangebied bebouwing te zien: het Melkhuys. Door het zuiden van het plangebied loopt een weg die in 1850 nog niet is aangegeven. Aangezien de kaart van 1850 is gebaseerd op de oudere kadastrale minuutplannen, moet deze weg uit de periode 1832-1850 dateren. Pas in de tweede helft van de 20^e eeuw wordt het plangebied bij het terrein van Hoogovens getrokken. Het raakt dan grotendeels bebouwd, wat voor het eerst op de topografische kaart van 1975 te zien is (figuur 13). Dit gebouw staat voor het laatst in 2009 op de topografische kaart. In 2011 is het niet meer aangegeven (niet afgebeeld op figuur 13).



Figuur 13. Het plangebied op diverse historische topografische kaarten uit de 19^e en 20^e eeuw.

2.5 Huidige situatie

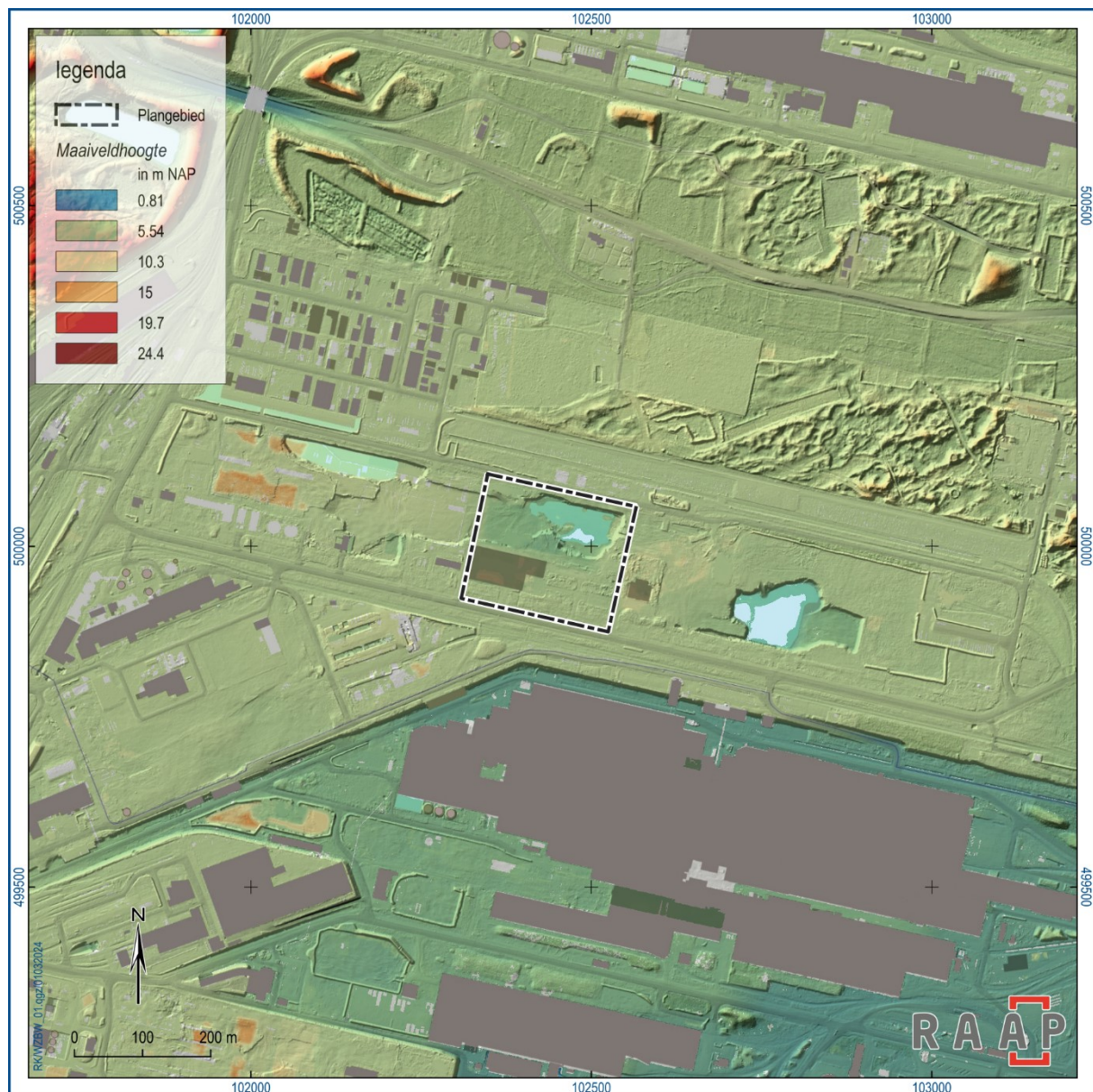
Aan de hand van actuele gegevens van recente luchtfoto's, Google Street View en navraag bij de opdrachtgever zijn de onderstaande zaken over de huidige situatie te melden.

Huidig grondgebruik	Braakliggend terrein (figuur 14).
Hoogteligging maaiveld	5,21 - 8,33 m +NAP; de contouren van het gesloopte gebouw zijn nog goed zichtbaar. Onvergraven duinen reiken in de omgeving tot 10,30 m +NAP (figuur 15).
Grondwatertrap of -stand	Niet gekarteerd.
Milieutechnische condities	Geen registraties in Bodemloket.
Aanwezige constructies	Onbekend, mogelijk nog funderingen voormalig gebouw. Een inventarisatie van verstoringen in het gehele terrein van Tata Steel laat zien dat een groot deel van het plangebied tot 4 m diep of dieper verstoord is en de rest tot 1,5 m diep (figuur 16).
Locatie en diepte van kabels/leidingen	Zie figuur 17; het KLIC biedt geen informatie over diepteligging.

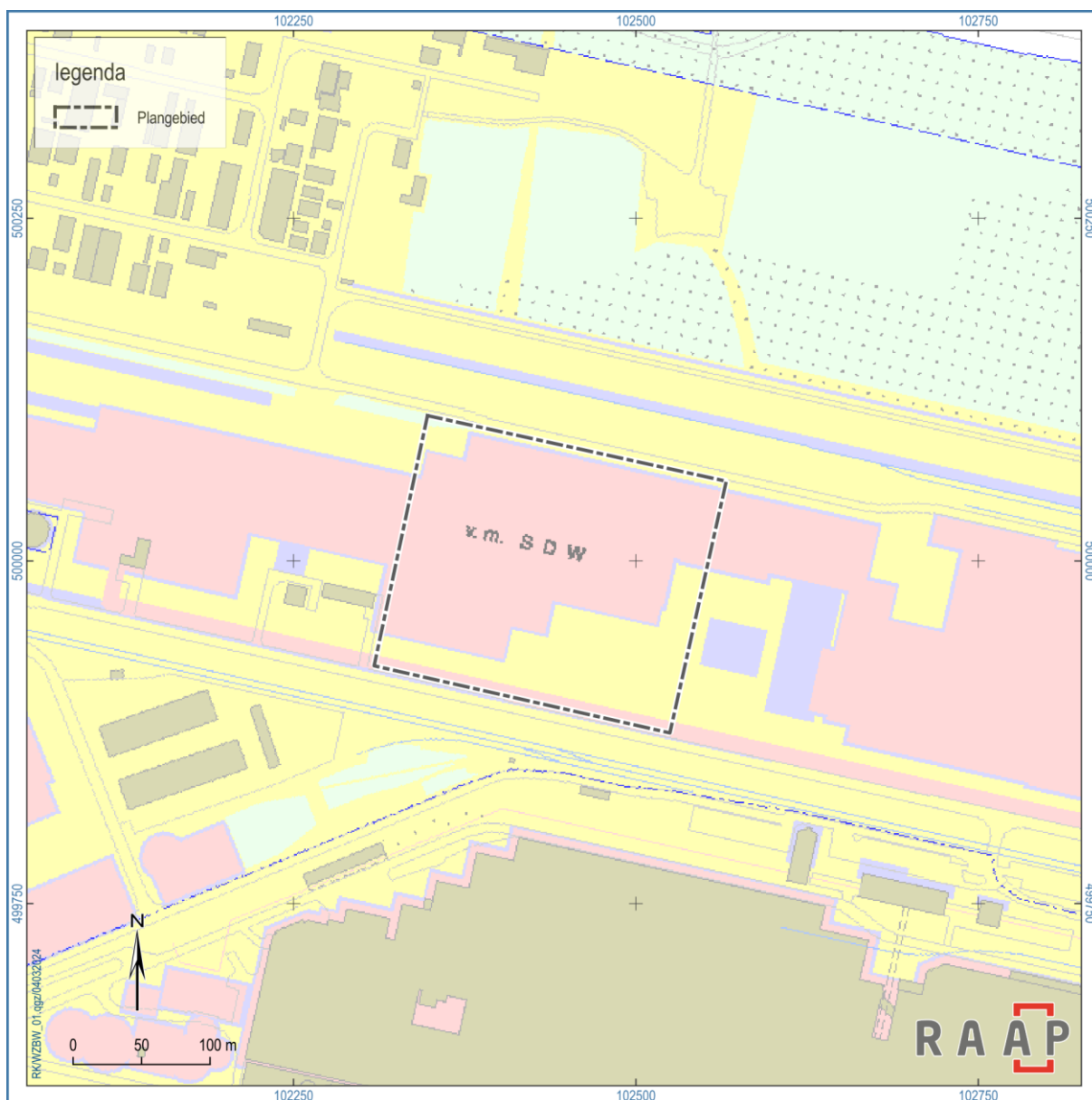
Tabel 4. Overzicht van de huidige situatie van het plangebied.



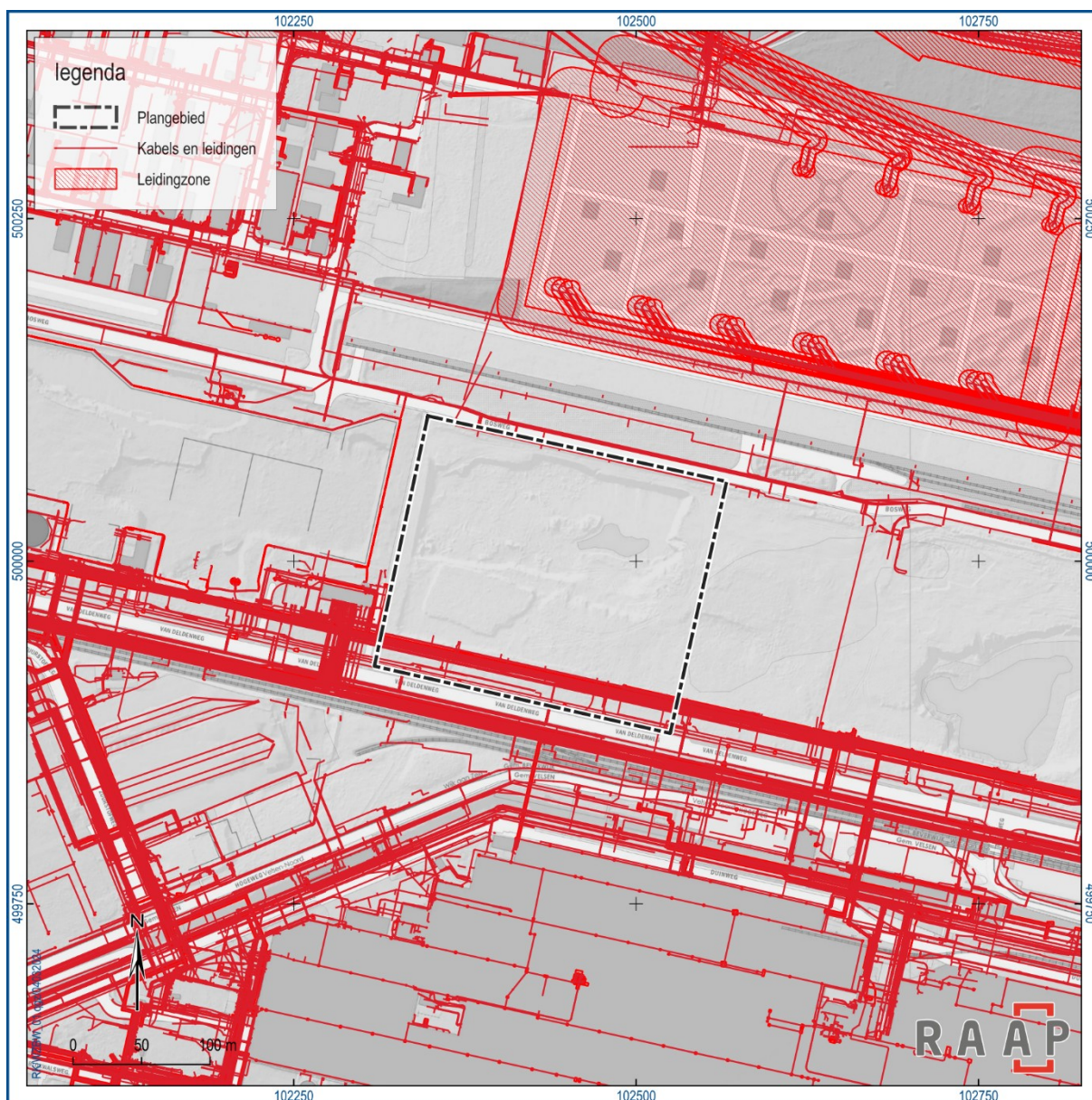
Figuur 14. Luchtfoto.



Figuur 15. Weergave van de maaiveldhoogte volgens het actueel hoogtebestand van Nederland (AHN4).



Figuur 16. Verstoringskaart van het terrein van Tata Steel. Roze: vergraven tot 4 m en dieper; blauw: vergraving 1,5 tot 4 m; geel: vergraving tot 1,5 m; groen: niet vergraven; bruin: bebouwing.



Figuur 17. Kabels en leidingen.

2.6 Toekomstige situatie

Uit navraag bij de opdrachtgever is het volgende gebleken over de toekomstige situatie:

Aard	Bouw schrotopslag.
Omvang en diepte	Omvang circa 4,1 hectare; diepte tot 4 m -mv.
Invloed op maaiveld en grondwater	Verlaging maaiveld tot 4 m.
Toekomstig gebruik	Schrotopslag.
Toekomstige gebruiker	Tata Steel.

Tabel 5. De toekomstige situatie.

3 Gespecificeerde archeologische verwachting

Op basis van de tijdens het bureauonderzoek verzamelde gegevens is een gespecificeerde archeologische verwachting opgesteld. Deze geeft inzicht in de aard en de ouderdom (inclusief omvang en uiterlijke kenmerken), (diepte)ligging, en gaafheid van eventueel aanwezige archeologische resten.

Aard en ouderdom

Het verspreidingspatroon van archeologische vindplaatsen is voor een groot deel gerelateerd aan de fysieke eisen die de mens stelde aan de leef- en woonomgeving. Het meest markant zijn de verschillen tussen jager-verzamelaars enerzijds en landbouwers anderzijds.

Jager-verzamelaars

In de steentijd (paleolithicum t/m neolithicum) leefden de mensen voornamelijk van de jacht, visvangst en het verzamelen van eetbare planten en vruchten. Deze zogenaamde jager-verzamelaars trokken door het landschap en verbleven alleen tijdelijk op een plek. Uit een ruimtelijke analyse blijkt dat hun kampementen in vrijwel alle gevallen waren gesitueerd op de overgang van nat naar droog. Nabij dergelijke gradiëntzones waren namelijk de meeste voedselbronnen voorhanden en was (drink)water bereikbaar.

Het oppervlak uit de Steentijd bevindt zich op 27 tot 30 m –mv. Er is onvoldoende informatie voorhanden over de aan- of afwezigheid van gradiëntzones. Er geldt dan ook een niet nader gespecificeerde archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de Steentijd.

Landbouwers

Met de introductie van de landbouw (vanaf het neolithicum) werd de mate waarin gronden geschikt waren om te beakkeren een steeds belangrijker factor in de locatiekeuze van de mensen. De eerste akkergronden werden aangelegd op de van nature vruchtbaarste gronden. Bovendien moesten de gronden goed ontwaterd zijn.

Het plangebied kenmerkt zich vanaf ongeveer de ijzertijd door de ligging op een strandwal. Hierdoor worden archeologische resten vanaf deze tijd tot en met de 16^e eeuw verwacht. Op basis van het historisch kaartmateriaal blijkt dat er in de nieuwe tijd geen bewoning in het plangebied heeft plaatsgevonden.

Vindplaatsen van landbouwsamenlevingen zijn over het algemeen enkele honderden vierkante meters tot meerdere hectare groot (een boerenerf tot een heel dorp) en kenmerken zich door een spreiding van vondstmateriaal in een oude bodemhorizont in en/of tussen de afzettingen van de Oude en Jonge Duinen.

Tussen 1832 en 1900 is door het zuidelijke deel van het plangebied een weg aangelegd. Deze is in de loop van de 20^e eeuw bij de aanleg van het Hoogoventerrein verdwenen.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog liep door het plangebied een anti-tankgracht en een anti-tankmuur met loopgraven aan de westzijde ervan.

(Diepte)ligging

Het plangebied kenmerkt zich door een gestapeld landschap waarin meerdere archeologisch relevante niveaus voorkomen. Deze zijn herkenbaar aan ontkalkte zones in het Jonge Duinzand en/of afgedekte bodemhorizonten en mogelijk aan de veenlaag tussen Oude en Nieuwe Duinen. Het pakket Oude duinen kan tot ongeveer 5 m +NAP reiken (vanaf 0,21-3,33 m -mv; zie tabel 3 zaakidentificatienummer 4607437100 en tabel 4). Resten van de weg door het zuiden en de inrichting van het landschap voor militaire doeleinden uit de Tweede Wereldoorlog zullen vanaf het maaiveld aanwezig zijn of zijn geweest.

Fysieke kwaliteit

Aangezien in het plangebied afdekkende pakketten aanwezig zijn is mogelijk sprake van een goede conservering van de archeologische resten in onverstoorde delen van de bodem.

In het plangebied is de bodem afgegraven ten behoeve van de aanleg van het terrein van Hoogovens. Uit het AHN blijkt dat het gaat om een hoogteverschil tot ongeveer 2 meter. Daaruit kan geconcludeerd worden dat eventuele archeologische resten hier ook deels verdwenen kunnen zijn.

Aangezien het hoogteverschil tussen oorspronkelijk maaiveld en het huidige tot 2 m groot kan zijn, lijkt het onwaarschijnlijk dat eventuele resten uit de Tweede Wereldoorlog nog intact zijn, behalve wellicht de anti-tankgracht die mogelijk dieper dan 2 meter was.

Ter plaatse van een inmiddels gesloopt gebouw is de bodem tot 4 m diep of dieper verstoord, daarbuiten tot 1,5 m. Archeologische resten zullen tot deze dieptes geheel zijn verdwenen.

4 Conclusies en advies

4.1 Conclusie

Op grond van de onderzoeksresultaten en onder verwijzing naar de doelstellingen, kunnen de volgende uitspraken worden gedaan:

- De geplande ingrepen reiken tot 4 m diep.
- Vanaf 27 tot 30 m diepte geldt een niet nader te specificeren verwachting voor de aanwezigheid van resten van tijdelijke kampementen van jagers-verzamelaars uit de steentijd.
- Ter plaatse van een gesloopt gebouw is de bodem reeds tot 4 m diep of dieper verstoord, daarbuiten tot 1,5 m.
- Vanaf de onderzijde van de aanwezige verstoring – respectievelijk 4 m en 1,5 m – tot 3 á 6 m diepte bestaat de kans op de aanwezigheid van afgedekte bodemhorizonten waarin resten van bewoning door landbouwsamenlevingen aanwezig kunnen zijn. Binnen het traject van de Jonge Duinen kunnen resten worden verwacht uit de late middeleeuwen tot en met de 16^e eeuw, in de top van de Oude Duinen – die verwacht worden vanaf 0,21 tot 3,33 m -mv – kunnen resten worden verwacht vanaf de ijzertijd tot en met de vroege middeleeuwen.
- Resten van de 19^e eeuwse weg door het zuiden zijn naar verwachting verstoord door bouwwerkzaamheden ten behoeve van de aanleg van het industrieterrein en een kabel- en leidingsleuf.
- Mogelijk vanaf de onderzijde van de aanwezige verstoring zouden nog resten van de onderzijde van een anti-tankgracht uit de Tweede Wereldoorlog aangetroffen kunnen worden.

4.2 Advies

Op basis van de resultaten van het onderzoek blijkt dat in het plangebied (mogelijk) archeologische resten bedreigd worden door de voorgenomen bodemingrepen. Daarom wordt geadviseerd om in het deel van het plangebied dat naar verwachting reeds tot 1,5 m verstoord is, een extensief verkennend booronderzoek te laten uitvoeren. Een dergelijk vervolgonderzoek heeft tot doel de opbouw van de ondergrond, de bodemopbouw en/of bodemverstoringen gedetailleerd in kaart te brengen. Aan de hand daarvan kan de in dit bureauonderzoek opgestelde archeologische verwachting worden getoetst en kunnen concrete gegevens worden verzameld over gaafheid en diepteligging van de verwachte archeologische resten.

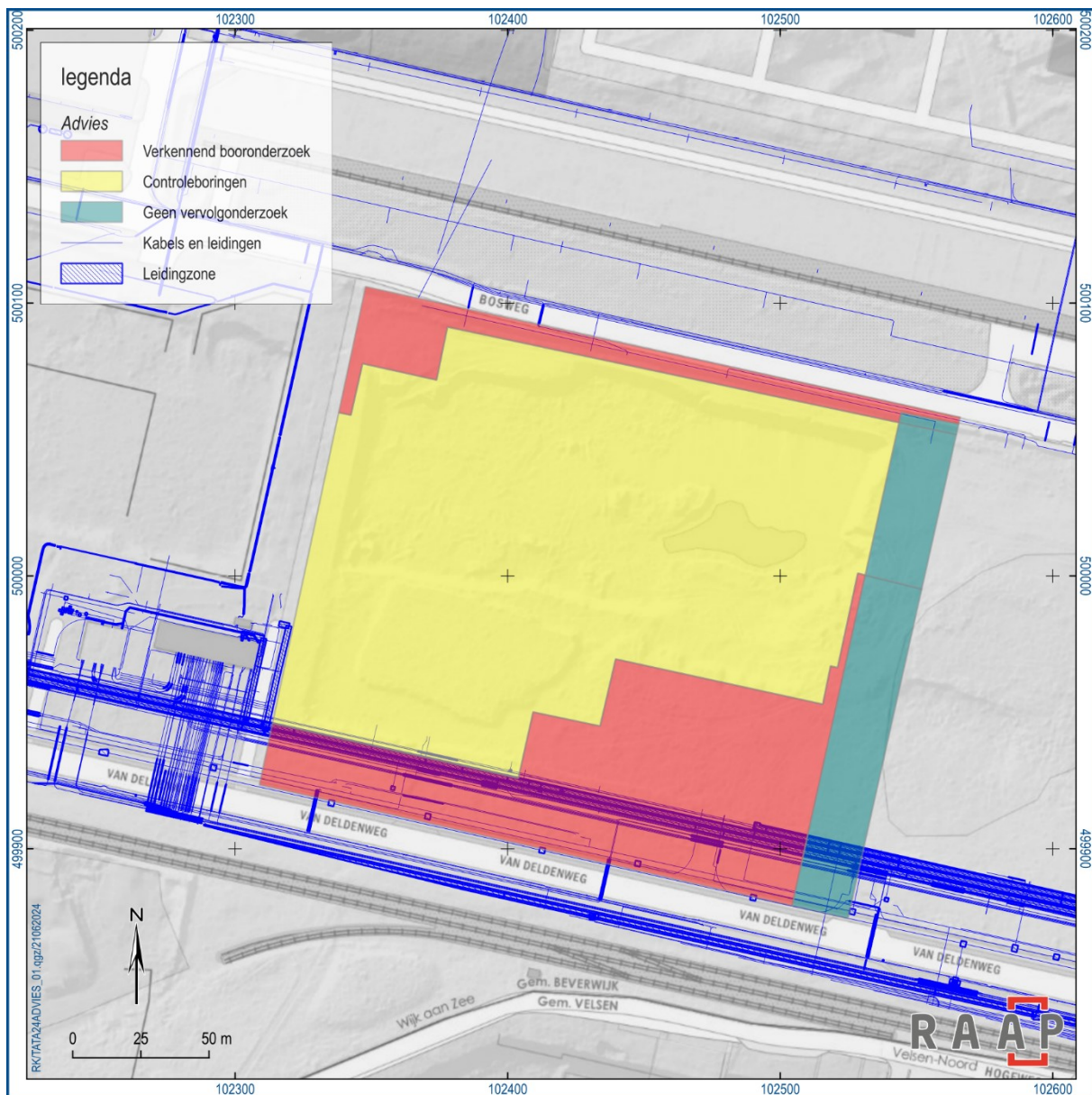
In het plangebied zijn enkele kabel- en leidingstroken aanwezig, met name langs het zuiden. Hier wordt booronderzoek afgeraden.

In het overige deel van het plangebied – waar de verwachte verstoring 4 m diep of dieper is en waar de geplande ingrepen dus naar verwachting niet dieper reiken – wordt in het kader van de voorgenomen bodemingrepen alleen controleboringen aanbevolen.

Wanneer in de boringen goed afgedekte, humeuze niveaus worden aangetroffen in de Oude Duinen, verdient het aanbeveling in het veld een monster van dergelijke niveaus te nemen voor onderzoek naar

botanische macroresten. Hiermee kunnen mogelijke akkerniveaus worden geïdentificeerd en bewoning in de directe omgeving worden aangetoond.

Indien bij de uitvoering van de werkzaamheden onverwacht archeologische resten worden aangetroffen, dan is conform artikel 5.10 van de Erfgoedwet aanmelding van de desbetreffende vondsten bij de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap c.q. de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed verplicht (vondstmelding via ARCHIS). Eventueel aanwezige resten uit de Tweede Wereldoorlog van de inrichting van het landschap voor militaire doeleinden zijn niet goed op te sporen. Doorgaans worden deze per toeval aangetroffen. Voor het geval dat dergelijke resten tijdens de werkzaamheden worden aangetroffen, verdient het aanbeveling om vooraf een meldingsprotocol af te stemmen met het bevoegd gezag en vast te stellen.



Figuur 18. Kaart bij het advies.

4.3 Tot slot

Dit rapport geeft (selectie)adviezen. Het is aan de bevoegde overheid, de gemeente Beverwijk, deze al dan niet over te nemen in de vorm van een (selectie)besluit.

Overzicht van figuren, tabellen en bijlagen

Figuren:

Figuur 1. Aanduiding plangebied. Inzet: ligging in Nederland (ster).	6
Figuur 2. Landschappelijke ontwikkeling van de laatste ijstijd tot en met de midden ijzertijd. Paars en lichtgeel (linksboven): landschap uit de ijstijd; blauw: water; lichtgroen: wadden en slikken; donkergroen: kwelders; donkergeel: strandwallen en Oude Duinen; lichtgeel: strandvlaktes.	10
Figuur 3. Landschappelijke ontwikkeling tussen de late ijzertijd en de 19 ^e eeuw. Blauw: water; lichtgroen: wadden en slikken; donkergroen: kwelders; donkergeel: strandwallen en Oude Duinen; lichtgeel: strandvlaktes; geel: Jonge Duinen; bruin: veen; rood: stedelijke bebouwing; felgroen: bedijkt gebied.	11
Figuur 4. Geologische kaart.	13
Figuur 5. Geologische doorsnede van west naar oost. Het plangebied ligt tussen de twee verticale zwarte lijnen. Paars: rivierafzettingen uit de ijstijd; geel: windafzettingen uit de ijstijd (dekzand); bruin: Basisveen; vaalgroen: kleiige getijdenafzettingen (Laag van Velzen); groen (NAWO) getijdenafzettingen (Laagpakket van Wormer); lichtbruin (NAZA): oude kustafzettingen (strandvlaktes, strandwallen en Oude Duinen); geel (NASC): Jonge Duinen; grijs: antropogeen ophoogpakket.	14
Figuur 6. Geomorfologische kaart.	15
Figuur 7. Bodemkaart.	16
Figuur 8. Archeologische gegevens (Archis3).	17
Figuur 9. Eerder uitgevoerd archeologisch veldonderzoek (Archis3).	18
Figuur 10. Geallieerde stafkaart (Canadian Overprint).	20
Figuur 11. Globale ligging van het plangebied (rood) op de Kaart van Holland van Jacob Aertsz. Colom uit 1639. Het noorden is rechts.	21
Figuur 12. De kadastrale minuutplan van 1832. In rood de globale ligging van het plangebied.	22
Figuur 13. Het plangebied op diverse historische topografische kaarten uit de 19 ^e en 20 ^e eeuw.	23
Figuur 14. Luchtfoto.	25
Figuur 15. Weergave van de maaiveldhoogte volgens het actueel hoogtebestand van Nederland (AHN4).	26
Figuur 16. Verstoringenkaart van het terrein van Tata Steel. Roze: vergraven tot 4 m en dieper; blauw: vergraving 1,5 tot 4 m; geel: vergraving tot 1,5 m; groen: niet vergraven; bruin: bebouwing.	27
Figuur 17. Kabels en leidingen.	28
Figuur 18. Kaart bij het advies.	32

Tabellen:

Tabel 1. Administratieve gegevens.	8
Tabel 2. Overzicht van geraadpleegde geologische, geomorfologische en bodemkundige kenmerken van het plangebied en de directe omgeving.	12
Tabel 3. Eerder uitgevoerd archeologisch veldonderzoek.	19
Tabel 4. Overzicht van de huidige situatie van het plangebied.	24

Tabel 5. De toekomstige situatie.

28

Bijlagen:

Bijlage 1. Tijdschaal

Bijlage 2. Motivatie geraadpleegde bronnen

Bijlage 1. Tijdschaal

Geologische perioden				Archeologische perioden				
Tijdvak	Chronozone	Datering	Tijdperk			Datering		
Holoceen	Laat Subatlanticum	1150 na Chr. 0 450 voor Chr. 3700 7300 8700 9700	Recente tijd			1945		
			Nieuwe tijd	C	1850			
	B			1650				
	A			1500				
	Middeleeuwen		Laat B	1250				
			Vroeg	Laat A	1050			
				D: Ottoonse tijd	900			
				C: Karolingische tijd	725			
				B: Merovingisch tijd	525			
				A: Volksverhuizingstijd	450			
	Romeinse tijd		Laat	270				
			Midden	70 na Chr.				
			Vroeg	15 voor Chr.				
IJzertijd	Laat		250					
	Midden		500					
	Vroeg		800					
Bronstijd	Laat		1100					
	Midden		1800					
	Vroeg		2000					
Neolithicum (Nieuwe Steentijd)	Laat		2850					
	Midden		4200					
	Vroeg		4900/5300					
Mesolithicum (Midden Steentijd)	Laat		6450					
	Midden		8840					
	Vroeg		9700					
Pleistoceen	Weichselien		Laat Glaciaal	Late Dryas	11.050			
				Allerød	11.500			
				Vroege Dryas	12.000			
			Vroeg Glaciaal	Bølling	12.500			
				Vroegste Dryas	13.500			
			Midden	Denekamp	30.500			
				Hengelo	60.000			
				Moershoofd	71.000			
			Oud	Odderade				
				Brørup				
					114.000			
			Eemien	126.000				
			Saalien II	236.000				
			Oostermeer	241.000				
			Saalien I	322.000				
			Belvédère/Holsteinien	336.000				
			Glaciaal x	384.000				
			Holsteinien	416.000				
			Elsterien	482.000				
			Prehistorie			Paleolithicum (Oude Steentijd)	Laat	12.500
							Jong B	16.000
							Jong A	35.000
			Midden	250.000				
			Oud					

Bijlage 2. Motivatie geraadpleegde bronnen

LS03 en LS04, motivatie voor de keuze van de geraadpleegde bronnen (x indien van toepassing)

Bron	Geraadpleegd en afgebeeld/beschreven	Geraadpleegd, niet afgebeeld	Niet beschikbaar voor dit plan-/onderzoeksgebied	Bevat geen (nieuwe) relevante informatie	Opmerking
Bodemkaart van NL	x				
Geologische kaart van NL	x				
Geomorfologische kaart van NL	x				
Gedetailleerde bodemkaarten			x		
DINO	x				
Gegevens milieukundig bodemonderzoek		x			
Actueel Hoogtebestand Nederland	x				
Lucht- en satellietfoto's	x				
Topografische kaart van Nederland	x				
Oud(st)e kadasterkaarten	x				
Historische kaarten van Nederland	x				
Beeldmateriaal bouwhistorie				x	
Archeologische en cultuurhistorische rapportages		x			
Archieven (RAAP)		x			
Eigenaar en gebruiker		x			
AMK	x				
Archis	x				
CMA				x	
CAA				x	
CHW		x			
Literatuur (arch./aardwet.)		x			
Gebiedsgerichte specialisten		x			
Amateurarcheologen				x	
Gemeentelijke waarden- of verwachtingskaart		x			
Archeologisch depot				x	